

**Установа адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт»**

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце УА «ПДУ»

_____ Д.У. Дук

(подпіс)

« _____ » 2014 г
(дата зацвярджэння)

Рэгістрацыйны № УД-_____/р.

ЭТНАЛОГІЯ І ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

**Вучэбная праграма установы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:
1-21 03 01 гісторыя**

Факультэт	Гісторыка-філалагічны
Кафедра	Гісторыі і турызму
Курс (курсы)	1
Семестр(ы)	1-2 семестр

Лекцыі	52 гадзіны	Формы атэстацыі:	Семестр
Практычныя заняткі	32 гадзіны	Экзамен	2 семестр
	_____	Залік	1 семестр
	_____	Курсавая работа	2 семестр
Аўдыторных гадзін па дысцыпліне	84 гадзіны		
Усяго гадзін па вучэбнай дысцыпліне	? час.	Форма атрымання вышэйшай адукацыі	дзённая
Склаў	У.А. Лобач, кандыдат гістарычных навук, дацэнт		

Рабочая праграма складзена на аснове тыпавой вучэбнай праграмы па дысцыпліне “Этналогія Беларусі” для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасці “Гісторыя”, зацверджанай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь “13” 03 2009 г. Рэг. № ТД – 072 / тып. і Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта “22” 05 2008 г., пратакол № 4

РАЗГЛЕДЖАНА І РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЕРДЖАННЯ КАФЕДРАЙ ГІСТОРЫІ І ТУРЫЗМУ

ад «_____» _____ 2014 г. пратакол № _____

Загладчык кафедры гісторыі і
турызму

_____ А.І. Корсак

УХВАЛЕНА І РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЕРДЖАННЯ НАВУКОВА-МЕТАДЫЧНЫМ САВЕТАМ ГІСТОРЫКА-ФІЛАЛАГІЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА УА “ПДУ”

ад «_____» _____ 2014 г. пратакол № _____

Старшыня

_____ Т.М. Гардзіёнак

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Актуальнасць дысцыпліны заключаецца ў тым, што ў сучасным грамадстве фармаванне ўсебакова развітай, творчай асобы з актыўнай жыццёвай пазіцыяй немагчыма без далучэння да этнакультурнай спадчыны народа: мовы, абрадаў, звычаяў, соцыя-нарматыўных традыцый, каштоўнасцяў матэрыяльнай і духоўнай культуры. Ва ўмовах імклівай глабалізацыі і ўніверсалізацыі чалавечага быцця этнічная самабытнасць кожнага народа, у т.л. і беларусаў, не толькі набывае статус прынцыпова ўнікальнага і непаўторнага сегмента сусветнай культуры, але і з'яўляецца важнейшым механізмам нацыянальнай самаідэнтыфікацыі чалавека, усведамлення ім месца і ролі свайго народа ў планетарных маштабах.

Мэтамі засваення дысцыпліны з'яўляюцца:

- засваенне тэарэтычных асноў этналагічнай навукі, разуменне яе спецыфікі, раскрыццё прынцыпаў суадносінаў метадалогіі і метадаў этналагічнага пазнання;
- вывучэнне асноўных аспектаў традыцыйнай культуры беларусаў і яе асаблівасцяў ва ўсходнеславянскім і індаеўрапейскім кантэксце;
- авалоданне сістэмнымі ведамі пра этнакультурную разнастайнасць чалавецтва і сутнасць этнічных працэсаў у сучасным свеце.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй заключаецца ў фармаванні асобы студэнта як грамадзяніна, этнічна талерантнага, з глыбокім разуменнем сутнасці этнічных працэсаў у сучасным свеце і ўсведамленнем каштоўнасці беларускіх этнакультурных традыцый.

Патрабаванні да засваення дысцыпліны заключаюцца ва ўменні студэнта ужываць ідэі і катэгорыі этналогіі пры аналізе светапоглядных, сацыякультурных і прафесійных праблем і сітуацый; аналізаваць канкрэтныя этнічныя працэсы ў сучасным свеце і Рэспубліцы Беларусь; ацэньваць перспектывы развіцця сучасных этнічных працэсаў, прапаноўваць шляхі вырашэння ўзнікаючых праблем; ужываць на практыцы разнастайныя метады этнаграфічных даследаванняў.

Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца **84** **акадэмічных гадзіны**. Размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: **36** гадзін лекцый, **32** гадзіны **семінарскіх заняткаў**, **16** гадзін **самастойнай кіраванай працы студэнтаў**.

Атэстацыя па дысцыпліне праводзіцца ў адпаведнасці з вучэбным планам па спецыяльнасці ў форме **заліка (1 семестр)** і **экзамена (2 семестр)**.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

МОДУЛЬ 1. ЭТНАЛОГІЯ

ТЭМА 1.1 УВОДЗІНЫ. КЛАСІФІКАЦЫЯ ЭТНІЧНЫХ СУПОЛЬНАСЦЯЎ СВЕТУ

Азначэнне этналогіі. Аб'ект і прадмет этналагічных даследаванняў. Паняцце аб этнасе. Кампаненты этнічнай сістэмы. Этнас і экалогія. Этнічная тэрыторыя. Культура народаў як галоўны прадмет этналогіі. Этналагічны падыход да культуры. Класіфікацыя культур у этналогіі. Этнас і мова. Этнічная свядомасць. Этнічныя стэрэатыпы і ўстаноўкі. Этнонімы.

Гістарычныя формы этнічных супольнасцей. Этнас у традыцыйным і індустрыяльным грамадствах. Спецыфіка механізму аднаўлення этнічнай сістэмы ў розныя гістарычныя эпохі. Нацыя як вышэйшая ступень самаарганізацыі этнасу. Нацыянальная дзяржава. Праблема этнічных груп і міжэтнічных адносін. Этнічныя працэсы.

Крыніцы і метады этналагічных даследаванняў. Палявыя этнаграфічныя матэрыялы. Письмовыя крыніцы. Архіўныя і музейныя калекцыі. Дадзеныя сумежных навук: фізічнай антрапалогіі, археалогіі, лінгвістыкі, фалькларыстыкі і г. д. Метады збора і апрацоўкі этнаграфічнай інфармацыі. Паняцце класіфікацыі, яе неабходнасць і азначэнне. Прынцыпы класіфікацыі. Класіфікацыя этнічных супольнасцей паводле тэрыторыі пражывання. Паняцце гісторыка-культурных этнаграфічных абласцей. Вялікія, сярэднія, малыя гісторыка-культурныя этнаграфічныя вобласці. Значэнне класіфікацыі паводле гісторыка-культурных абласцей.

Класіфікацыя паводле падабенства фізічнага аблічча. Паняцце антрапалагічнага тыпу. Іерархія антрапалагічных тыпаў. Вялікія і малыя расы. Падзел рас на мясцовыя антрапалагічныя тыпы. Прычыны ўтварэння антрапалагічных тыпаў. Роля экалагічнага асяроддзя, ізаляцыі, змешвання. Узнікненне вялікіх рас (еўрапеоіднай, негроіднай, аўстралоіднай, мангалоіднай, амерыканскай). Змешаныя расавыя тыпы. Значэнне антрапалагічнай класіфікацыі.

Класіфікацыя этнічных супольнасцей паводле роднасці моў. Паняцце моўнай роднасці. Іерархія лінгвістычных супольнасцей. Сусветныя лінгвістычныя сем'і. Лінгвістычныя галіны, лінгвістычныя групы. Значэнне лінгвістычнай класіфікацыі.

Класіфікацыя этнічных супольнасцей паводле падабенства гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Паняцце гаспадарча-культурнага тыпу. Іерархія гаспадарча-культурных тыпаў. Значэнне гаспадарча-культурнай класіфікацыі.

1.2 ГІСТОРЫЯ ЭТНАЛОГІІ

Этнаграфічныя веды на Старажытным Усходзе і ў

антычным свеце. Этнаграфічныя веды ў Старажытным Егіпце, Месапатаміі і Іране. Этналагічныя канцэпцыі ў Бібліі. Канцэпцыя «залатога веку» Гесіода. «Усход» і «Заход» Геродота, герадотавы «неўры». Ідэя антрапасацыягенезу ў Дэмакрыта. «Геаграфічны «дэтэрмінізм» Гіпакрата. Этналагічныя погляды Тацыта. Ідэі прагрэсу грамадства ў Лукрэцыя Кара.

Этнаграфічныя веды ў сярэдневяковай Еўропе. Этнаграфічныя звесткі ў Іардана, Пракопія Кесарыйскага, Канстанціна Парфірагенета. Прагматычнае разуменне этнаграфіі ў Канстанціна Парфірагенета. «Кніга Марка Пола» і яе ўплыў на еўрапейскую навуковую думку.

Этнаграфічныя веды ў Еўропе XVI — першай палове XIX ст. Вялікія геаграфічныя адкрыцці і іх этналагічнае асэнсаванне. Канцэпцыя «шчаслівага дзікуна» П. Марціра. Апалогія культурных адрозненняў М. Мантэня. Ідэі гістарычнага прагрэсу Дж. Віко, Ж. Кандарсэ, А. Фергюсан. Ідэалізацыя першабытнасці французскімі асветнікамі: Д. Дзідро, Ф. Вальтэр, Ж.-Ж. Русо. Этналагічныя канцэпцыі І. Г. Гердэра: ідэя натуральнага паходжання моў і этнасаў, крытыка

еўропацэнтрызму. Філасофія нацыі Й. Фіхтэ. Вучэнне аб мовах В. фон Гумбольда. Асноўныя ідэі «міфалагічнай школы». Я. і В. Грымы, М. Мюлер, А. Кун.

Эвалюцыянізм. Навуковыя перадумовы і асноўныя пастулаты эвалюцыянізму. «Першабытны шлюб» Дж. Мак-Ленана. Канцэпцыя паходжання рэлігіі Д. Лебака. Канцэпцыя прагрэсу Э. Тэйлара. Паняцце «перажытку». Анімістычная канцэпцыя паходжання рэлігіі. Л. Г. Морган аб радавой арганізацыі грамадства, ступенях развіцця сям'і і сацыяльнага прагрэсу. Позні эвалюцыянізм: Э. Хан, Д. Фрэзер і інш.

Дыфузіянізм. Сутнасць канцэпцыі. Вытокі: Ф. Ратцэль. Культурная міфалогія Л. Фрабеніуса. «Культурнае кола» Ф. Грэбнера. Тэорыя «прамонатэізму» В. Шмідта. «Гіпердыфузіянізм» Г. Эліота-Сміта і У. Пэры. Сучасны дыфузіянізм: ідэі і эксперыменты Т. Хейердала.

Французская сацыялагічная школа. Сацыялогія Э. Дзюркгейма. «Калектыўныя ўяўленні». Э. Дзюркгейм аб паходжанні класіфікацыі, паняццяў, рэлігіі. М. Мос аб ранніх формах абмену. Л. Леві-Бруль аб ступенях развіцця ладу мыслення.

Функцыяналізм і структуралізм. Крытыка эвалюцыянізму і дыфузіянізму ў Б. Маліноўскага. Ідэя «халізму». Тэорыя патрэбнасцей. Б. Маліноўскі аб узаемасувязі этнасу, традыцыі і экалогіі. Класіфікацыя навук аб народах А. Радкліфа-Брауна. К. Леві-Строс аб развіцці культуры і грамадства. «Гарачыя» і «халодныя» грамадствы.

Прынцып «бінарных апазіцый». Вывучэнне сістэм сваяцтва. Метад К. Леві-Строса.

Этнасіхічны кірунак. Вытокі: М. Лацарус, К. Лебон, В. Вунд. Этнаграфічныя сюжэты ў З. Фрэйда. Канцэпцыя «культурнага рэлятывізму» Ф. Боаса. «Базавы тып асобы» А. Кардынера. «Культурныя патэрны» Р. Бенедыкт. Этнаграфія дзяцінства ў працах М. Мід.

Марксізм у этнаграфіі. Этнаграфія ў СССР у 20—80-я гг. Этнаграфічныя сюжэты ў К. Маркса і Ф. Энгельса. М. Кавалеўскі аб грамадзе і звычайным праве. Тэорыя этнасу і этнічных працэсаў у працах Ю. Брамлея. М. Чэбаксараў аб гаспадарча-культурных тыпах. «Інфармацыйнае» разуменне этнасу ў С. Аруцонава. Тэарэтычная сістэма Л. Гумілёва. Канцэпцыя этнасферы і пасіянарнасці.

ТЭМА 1.3 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АЎСТРАЛІІ І АКІЯНІІ

Этнічныя супольнасці Аўстраліі і Тасманіі. Этнічны склад насельніцтва. Абарыгены Аўстраліі, іх паходжанне, атрапалагічны тып, мова, асаблівасці гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Сацыяльная арганізацыя: племя, братрыя, род, лакальная група, сям'я, суадносіны паміж імі. Герантакратыя. Сістэма выхавання. Ініцыяцыі. Духоўная культура: веды, мастацкая творчасць (выяўленчае мастацтва, музыка, фальклор), рэлігійныя вераванні. Асаблівасці духоўнай культуры абарыгенаў Аўстраліі. Тасманійская праблема. Месца тасманійцаў у гісторыі чалавечага грамадства і культуры. Узровень развіцця. Загадка паходжання. Характэрныя рысы гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Гістарычная рэканструкцыя сацыяльнага ладу. Пачатковыя веды, формы мастацтва, элементы рэлігіі.

Этнічныя супольнасці Меланэзіі. Этнічны склад насельніцтва. Антрапалагічны тып. Мовы. Характэрныя рысы гаспадаркі, матэрыяльнай культуры. Асаблівасці сацыяльнай арганізацыі. Радавая сістэма. Вясковыя абшчыны. Таемныя мужчынскія саюзы. Сям'я і шлюб. Духоўная культура. Рэлігійныя вераванні. Уяўленні аб «мана». Прамысловыя культы. Культ «жарга». Этнасы папуа. Антрапалагічны тып. Моўная сітуацыя. З'ява этналінгвістычнай непарыўнасці. Гаспадарка. Падсечна-агнявое ручное земляробства: тэхналогія і асноўныя культуры. Паселішча і жыллё. Адзенне, упрыгожванні. Сацыяльная арганізацыя. Феномен «бігмэнства». Рэлігійныя вераванні: татэмізм і культ продкаў.

Этнічныя супольнасці Палінэзіі. Этнічны склад насельніцтва. Антрапалагічны тып. Моўная сітуацыя. Асаблівасці гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Сацыяльная арганізацыя. Вясковыя абшчыны і сям'я. Касты. Дзяржаўныя ўтварэнні. Духоўная культура. Прафесіяналізацыя рэлігіі. Культ правадыроў. Табу.

Этнічныя супольнасці Мікранэзіі. Антрапалагічны

тып. Асаблівасці гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Сацыяльная арганізацыя. Характар сям'і. Становішча жанчыны. Жаночыя саюзы. духоўная культура. Пачатковая пісьменнасць. Своеасаблівасць рэлігіі. Элементы шаманізму. Гістарычны лёс і сучаснае становішча этнічных супольнасцей Аўстраліі і Акіяніі. Фарміраванне англа-аўстралійцаў і англа-новазеландцаў.

ТЭМА 1.4 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АМЕРЫКІ

Праблема першапачатковага засялення Амерыкі. Моўная і антрапалагічная сітуацыя да Вялікіх геаграфічных адкрыццяў. Гаспадарча-культурныя тыпы Паўночнай Амерыкі.

Арктычныя паляўнічыя і рыбаковы. Эскімосы і алеуты. Гаспадарчая дзейнасць і матэрыяльная культура. Сацыяльная арганізацыя і сямейны быт. Рэлігія і культ «гаспадыні мора» і іншыя прамысловыя культуры. Асаблівасці выхавання.

Збіральнікі Каліфорніі. Асаблівасці прыроднага асяроддзя і формы гаспадарчай дзейнасці. Спецыфіка матэрыяльнай культуры. Рэлігійнае жыццё. Візіянзм.

Паляўнічыя лясной зоны. Лад жыцця. Аб'екты і прыёмы паляўніцтва. Матэрыяльная культура. Грамадская арганізацыя: племя, братыя, род. Рэлігійныя ўяўленні. Культ сонца. Ахвярапрынашэнні. Дух Маніту. Сакралізацыя лічбаў. Катарсічная магія.

Паляўнічыя прэрыі. Спецыфіка матэрыяльнай культуры. Значэнне засваення конегадоўлі. Племяная арганізацыя. Фарміраванне ваеннай дэмакратыі.

Аседлыя рыбаковы паўночна-заходняга ўзбярэжжа. Спецыфіка прыродных умоў і іх уплыў на матэрыяльную культуру і сацыяльную арганізацыю. Развіццё абмену. Маёмасная дыферэнцыяцыя. Потлач. Патрыярхальнае рабства.

Ручныя земляробы Паўночнай Амерыкі. Тэхналогія падсекі і асноўныя культуры. Спецыфіка полаўзроставага падзелу працы і яе ўплыў на сацыяльную арганізацыю. Авачыра іракезаў. Парны шлюб. Правадыры. Агульнаплемянныя саветы. Індзейцы «пуэбла». Земляробства са штучным арашэннем. Родава-племянная сістэма. Спецыфіка рэлігійнага жыцця.

Гаспадарча-культурныя тыпы Паўднёвай Амерыкі. Вогняземельцы. Марскія рыбаковы і збіральнікі. Асаблівасці антрапалагічнага тыпу. Лад жыцця. Сацыяльная арганізацыя. Паляўнічыя і збіральнікі трапічных лясцоў. Сезонныя асаблівасці гаспадарчых заняткаў. Спецыфіка прыладаў паляўніцтва: духавая стрэльба. Паселішча і жыллё. Ваяўнічы характар культуры. Тсантса. Паляўнічыя на гуанака Патагоніі. Асаблівасці антрапалагічнага тыпу. Спецыфічныя прылады палявання: ласо і бола. Уплыў засваення конегадоўлі на сацыяльную структуру і лад жыцця. Ваяўнічы характар культуры.

Цывілізацыі Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі. Цывілізацыя майя. Асаблівасці гаспадаркі. Падсека. Ручное земляробства. Гарады-дзяржавы. Сацыяльная структура. Развіццё культуры. Матэматыка

і астраномія. Рэлігійны культ. Ахвярапрынашэнні. Дзяржава ацтэкаў. Спецыфіка земляробства. Чынампа. Асаблівасці сацыяльнай структуры. Рэлігійны культ і яго ўплыў на характар усёй цывілізацыі. Імперыя інкаў. Асаблівасці гаспадарчай базы інскай цывілізацыі. Сацыяльна-каставы строй. Вясковая абшчына. Элементы «сацыялізму» ў інскай дзяржаве. Будаўніцтва шляхоў зносін. Сістэма трансляцыі інфармацыі. Кіпу. духоўная культура. Выявы ў пустыні Наска. Фарміраванне сучаснага насельніцтва Амерыкі: агульная характарыстыка.

ТЭМА 1.5 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АФРЫКІ

Антрапалагічны склад насельніцтва. Еўрапеоіды. Негроіды. Негрыльскі, эфіопскі і бушменскі расавыя тыпы. Лінгвістычная сітуацыя. Гістарычна-культурныя рэгіёны. Этнічная гісторыя: кароткі агляд. Гаспадарча-культурныя тыпы Трапічнай і Паўднёвай Афрыкі.

Паляўнічыя і збіральнікі. Негрылі. Асаблівасці тэхналогіі паляўніцтва. Паселішча і жыллё. Грамадскія адносіны. Рэлігія: прамысловыя культы. Бушмены. Прыклады прыстасавання да неспрыяльных умоў навакольнага асяроддзя. Сацыяльная арганізацыя. Рэлігійныя культы. Мастацкая культура. Жывапіс.

Жывёлаводы. Фульбэ, туарэгі, масаі, гатэнтоты. Агульная характарыстыка афрыканскай жывёлагадоўлі. Матэрыяльная культура. Каставы строй. Маральна-этычныя кодэксы ладу жыцця. Становішча жанчыны. Духоўная культура. Развіццё паэзіі.

Ручныя земляробы трапічных лясоў і саван. Тэхналогія культуры земляробства. Сезонны характар зямляробства. Рамёствы. Апрацоўка металаў. Бенінская бронза. Ткацтва. Апрацоўка дрэва і скуры. Паселішча і жыллё. Адзенне. Сацыяльная структура. Таемныя мужчынскія і жаночыя саюзы. Рэлігійныя ўяўленні. Культ продкаў. Культ правадыроў. Прафесіяналізацыя рэлігіі. Фетышызм.

Этнасы Паўночнай і Паўночна-Усходняй Афрыкі.

Асаблівасці земляробства ў даліне Ніла. Садаводства ў краінах Магрыба. Рамёствы. Рэлігійная сітуацыя. Рэшткі даісламскіх культураў. Хрысціяне-копты. Спецыфіка традыцыйнай культуры народаў Паўночна-Усходняй Афрыкі.

ТЭМА 1.6 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АЗІІ

Этнасы Заходняй Азіі. Этнічны склад насельніцтва. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя. Традыцыйная матэрыяльная культура. Сістэмы земляробства. Формы жывёлагадоўлі.

Рамёствы. Апрацоўка металаў і скуры. Выраб дываноў. Ювелірнае мастацтва. Паселішча. Жыллё: прынцыпы інтэр'еру. Іслам і яго ўплыў на грамадскія, сямейныя адносіны і духоўную культуру. Спецыфіка сацыяльнага жыцця і духоўнай культуры яўрэяў. Сістэма забаронаў. Інстытут равіната. Функцыі сінагогі. Традыцыйныя абрады і святы яўрэяў.

Этнічныя супольнасці Паўднёвага Каўказа. Антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыя: агульная характарыстыка. Этнічная гісторыя. Рэлігійная сітуацыя. Гаспадарка. Спецыфіка земляробства і жывёлагадоўлі. Рамёствы. Паселішчы і жыллё. Адзенне: «агульнакаўказскія» элементы. Ежа. Сацыяльныя адносіны. Вясковая абшчына. Патрыярхальны характар сямейных адносін. Калым. Звычай гасціннасці. Рэшткі паганскіх вераванняў. Традыцыйнае мастацтва.

Этнічныя супольнасці Сярэдняй Азіі. Этнічны склад насельніцтва. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя. Асаблівасці этнічнай гісторыі. Змены рэлігійнай сітуацыі. Традыцыйныя формы гаспадарчых заняткаў. Земляробства ў аазісах. Арашальныя сістэмы, тэхналогія апрацоўкі глебы. Садаводства, бахчаводства, вінаградарства. Багарнае земляробства. Жывёлагадоўля. Прыёмы качэўяў. Паселішчы і жыллё. Традыцыйнае адзенне. Ежа. Сацыяльныя адносіны. Каставыя структуры. Сям'я. Феномен махаля. Духоўная культура. Традыцыйнае мастацтва.

Этнічныя супольнасці Паўднёвай Азіі. Кароткі агляд этнічнай гісторыі. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыі. Пэрыферычныя гаспадарча-культурныя тыпы: паляўнічыя і збіральнікі, ручныя земляробы, жывёлаводы. Рольнае земляробства: тэхналогія і культуры. Спецыфіка жывёлагадоўлі. Рамёствы: апрацоўка металаў, выраб дываноў, ткацтва. Паселішча і жыллё. Адзенне. Дхоці і сары. Спецыфіка харчавання. Рэлігійная культура і яе ўплыў на сацыяльныя адносіны і сямейнае жыццё. Паходжанне індуізму. Брахманізм і каставы лад грамадства. Бхагавад-гіта. Веданта. Ідэя рэінкарнацыі і канцэпцыя «кармы». Йога. Культы Вішну і Шывы. Кама-сутра. Рэакцыя на брахманізм. Асноўныя прынцыпы джайнізму і будызму.

Народы Паўднёва-Усходняй Азіі. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыя. Этнічная гісторыя і змяненне рэлігійнай сітуацыі. Гаспадарча-культурныя тыпы. Паляўнічыя і збіральнікі (кубу, семангі). Ручныя земляробы (сеноі, даякі і г. д.). Спецыфіка гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Тэхналогія земляробства. Роля збіральніцтва. Паселішча і жыллё. Доўгія дамы. Адзенне і ўпрыгожванні. Рэлігійныя ўяўленні. Культ рысу. Сістэма «адата». Рольныя земляробы (в'еты, кхмеры і г. д.). Тэхналогія вырошчвання

рысу. Чэкавае рыбалоўства. Рамёствы. Паселішча і жыллё. Традыцыйнае адзенне. Ежа. Агульныя прынцыпы харчавання. Традыцыйныя святы. Культ продкаў.

Этнічныя супольнасці Усходняй Азіі. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыі. Кітайская мова і феномен іерагліфічнай пісьменнасці, яго роля ў развіцці культуры народаў рэгіёна. Этнічная гісторыя: кароткі нарыс.

Гаспадарча-культурныя тыпы. Айны — аседлыя рыбаловы і збіральнікі. Айнскі антрапалагічны тып. Спецыфіка гаспадаркі і матэрыяльнай культуры. Духоўная культура. Культ агню. Прамысловыя культуры. Жывёлаводы Цэнтральнай Азіі. Спецыфіка жывёлагадоўлі. Паселішча, жыллё і яго інтэр'ер. Хатняе начынне. Харчаванне. Адзенне. Духоўная культура манголаў. Сістэма імянарачэння. Дэкаратыўнае мастацтва. Старажытнае кнігадрукаванне. Рольныя земляробы. Кітайцы, карэйцы, японцы. Тэхналогія земляробства. Спосабы ірыгацыі. Рамёствы. Паселішчы і жыллё. Адзенне. Агульныя прынцыпы харчавання. Спецыфіка рэлігійных уяўленняў кітайцаў. Асноўныя прынцыпы даасізму. Астралогія і геамантыя. Канфуцыянства. Сямейна-радавыя культуры. Спецыфіка духоўнай культуры японцаў. Дзэн-будызм і яго ўплыў на фарміраванне японскага светапогляду і эстэтычных прынцыпаў.

Этнічныя супольнасці Сібіры. Лінгвістычная і антрапалагічная сітуацыя. Традыцыйныя гаспадарча-культурныя тыпы. Жывёлаводы і земляробы Заходняй Сібіры, Алтаю і Прыбайкалля. Аседлыя рыбаловы. Паляўнічыя-аленяводы лясной зоны. Аленяводы тундры. Арктычныя паляўнічыя. Рэлігійныя ўяўленні. Сібір — рэгіён класічнага шаманізму. Сямейна-радавыя культуры. Прамысловыя культуры. Змены ў жыцці народаў Сібіры ў сувязі з яе каланізацыяй.

ТЭМА 1.7 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ ЕЎРОПЫ

Класіфікацыя этнічных супольнасцей Еўропы: антрапалагічная, лінгвістычная, гаспадарча-культурная. Гісторыка-культурныя вобласці.

Этнічныя супольнасці Заходняй Еўропы. Этнічная гісторыя і сучасная этнапалітычная сітуацыя ў буйнейшых краінах Заходняй Еўропы. Этнічныя праблемы Італіі, Іспаніі, Францыі, Вялікабрытаніі, Бельгіі, Славакіі, Румыніі, югаслаўскі крызіс. Пазітыўны досвед Швейцарыі, Даніі, Фінляндыі і г. д. Раманскія народы Заходняй Еўропы. Традыцыйная матэрыяльная і духоўная культура. Германскія народы. Гістарычны лёс кельтаў. Фальклор і музычнае мастацтва. Сучаснае кельцкае адраджэнне.

Этнічныя супольнасці заходніх і паўднёвых славян. Гаспадарка, плугавае земляробства. Агародніцтва, садаводства. Жывёлагадоўля. Пчалаводства. Рыбалоўства. Развіццё прамысловасці.

Урбанізацыя. Тыпы сельскіх пасяленняў. Тыпы жылля. Традыцыйны касцюм. Грамацкія і сямейныя традыцыі. Перажыткі сельскай абшчыны. “Задруга” паўднёвых славян. Малая сям'я. Святы.

Сучасныя этнічныя працэсы.

Этнічныя супольнасці Усходняй Еўропы. Этнічная гісторыя: кароткі нарыс.

Народы Прыбалтыкі. Эстонцы. Лінгвістычны падзел. Сету. Традыцыйныя заняткі. Тэхналогія земляробства і культуры. Рыбалоўства. Паселішча і жыллё. Адзенне. Ежа. Традыцыйныя святы. Фальклор. Песенныя фестывалі. Латышы. Гістарычна-этнаграфічныя

вобласці. Традыцыйная матэрыяльная культура. Святы і абрады. Ліго. Дайны. Песенныя фестывалі. Летувісы. Кароткі нарыс этнічнай гісторыі. Гісторыка-этнаграфічны падзел. Жэмайцыя і Аўкшайцыя.

Традыцыйная матэрыяльная культура. Дахрысціянскія вераванні. Традыцыйныя святы. Падабенства матэрыяльнай і духоўнай культуры літоўцаў і беларусаў.

Этнічныя супольнасці Беларусі. Беларусы: агульная характарыстыка. Колькасць і рассяленне ў свеце. Месца ў сістэме лінгвістычнай і антрапалагічнай класіфікацый. Дыялектны і гісторыка-этнаграфічны падзел. Традыцыйная культура. Паселішча і жыллё. Заняткі. Адзенне. Ежа. Грамадскія і сямейныя адносіны. Святы і абрады. Рэлігійныя ўяўленні. Народныя веды. Фальклор і народнае мастацтва. Этнічныя меншасці. Рускія. Палякі. Украінцы. Яўрэі. Татары. Іншыя этнічныя групы. Паходжанне і асаблівасці культуры. Традыцыі міжэтнічных адносін на Беларусі.

Этнічныя супольнасці Украіны і Малдовы. Украінцы. Праблема паходжання, антрапалагічны тып, дыялектныя адрозненні. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны. Традыцыйныя заняткі. Земляробства: тэхналогія і асноўныя культуры. Рамёствы. Паселішча і жыллё. Спецыфічныя рысы ўкраінскага жылля. Адзенне. Спецыфіка ўкраінскага харчавання. Традыцыйная духоўная культура. Фальклор і народнае мастацтва. Крымскія татары. Праблема паходжання і гістарычны лёс. Традыцыйная культура. Малдаване. Паходжанне. Спецыфіка гаспадаркі. Садаводства і вінаградарства. Паселішча і жыллё. Адзенне і ежа. Фальклор і народнае мастацтва. Гагаузы.

Этнічныя супольнасці Поўначы Усходняй Еўропы. Этнічны, антрапалагічны і лінгвістычны склад. Саамы. Спецыфіка традыцыйнай культуры. Карэлы. Паходжанне. Этнаграфічныя групы. Традыцыйныя заняткі. Земляробства. Паселішча, жыллё, адзенне. Духоўная культура. Комі-зыране і Комі-пермякі. Спецыфіка гаспадарчай дзейнасці. Роля паляўніцтва і рыбалоўства. Традыцыйныя рэлігійныя вераванні.

Этнічныя супольнасці Еўрапейскай Расіі. Рускія. Дыялектны і гісторыка-этнаграфічны падзел. Паўночная, паўднёвая і сярэднярускія зоны. Субэтнічныя і этнаграфічныя групы. Казакі, паморы, аднадворцы, мешэра, палехі, саяны і г. д. Стараверы. Традыцыйныя заняткі. Земляробства. Спецыфіка абшчыннага землекарыстання. Рамёствы і промыслы. Рэгіянальныя асаблівасці паселішчаў, жылля, адзення. Сістэма харчавання, грамадскія адносіны. Абшчына і абшчынная ментальнасць. Патрыярхальнасць сямейных адносін.

Духоўная культура. Фальклор. Традыцыйнае мастацтва. Цэнтры мастацкай вытворчасці. Этнічныя супольнасці паўночнага Каўказа. Антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыя: агульная характарыстыка. Этнічная гісторыя. Рэлігійная сітуацыя. Гаспадарка. Спецыфіка земляробства і жывёлагадоўлі. Рамёствы. Паселішчы і жыллё. Адзенне: «агульнакаўказскія» элементы. Ежа. Сацыяльныя адносіны. Вясковая абшчына. Патрыярхальны характар сямейных адносін. Калым. Звычаі гасціннасці. Рэшткі паганскіх вераванняў. Традыцыйнае мастацтва.

Этнічныя супольнасці Волга-Кам'я і Паўднёвага Урала. Этнічная, антрапалагічная і лінгвістычная сітуацыі. Этнічная гісторыя. Фінамоўныя народы. Этнаграфічныя групы ў марыйцаў, удмуртаў і мардвы. Традыцыйная матэрыяльная культура. Рэлігійныя ўяўленні. Цюркамоўныя народы. Чувашы, татары, башкіры. Спецыфіка гаспадарчай дзейнасці. Асаблівасці паселішчаў, жылля, адзення. Традыцыйныя святы і абрады. Сабантуй. Народнае мастацтва. Фальклор.

МОДУЛЬ 2. ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

ТЭМА 2.1 ГІСТОРЫЯ ЭТНАГРАФІЧНАГА Вывучэння БЕЛАРУСІ

Антычныя і візантыйскія аўтары аб старажытным насельніцтве Беларусі. Этнаграфічныя звесткі ў летапісных крыніцах («Аповесць мінулых гадоў», «Хроніка Быхаўца», «Баркулабаўскі летапіс» і г. д.). Працы М. Стрыйкоўскага, З. Герберштэйна, А. Гваныні, Я. Ласіцкага, С. Рысінскага, М. Ліцвіна як гістарычна-этнаграфічныя крыніцы.

Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў канцы XVIII — першай палове XIX ст. Экспедыцыі І. Ляпёхіна і У. Севергіна. Праца А. Меера. З. Даленга-Хадакоўскі. Фальклорныя зборнікі Я. Чачота. Этнаграфічныя звесткі ў творах У. Сыракомлі і П. Шпілеўскага. Праграма для збору этнаграфічных

звестак Рускага геаграфічнага таварыства. Публікацыі А. Кіркора і М. Анімеле ў «Этнаграфічным зборніку».

Этнаграфія Беларусі другой паловы XIX ст. Фальклорныя зборнікі І. Насовіча. Працы П. Бяссонава, М. Дзмітрыева, Ю. Крачкоўскага. Этнаграфічная праграма П. Шэйна. Карэспандэнты П. Шэйна: М. Нікіфароўскі, А. Багдановіч. Навуковая дзейнасць Е. Раманова. Этнаграфічныя зборнікі У. Дабравольскага. Навуковыя працы М. Доўнара-Запольскага. Беларускі фальклор у зборніках М. Федароўскага.

Этнаграфія Беларусі ў пачатку XX ст. Пашырэнне тэматыкі этнаграфічных даследаванняў. А. Сержпутоўскі і І. Сербай. «Беларусы» Я. Карскага.

Этнаграфія Беларусі ў міжваенны перыяд. Стварэнне навуковых этнаграфічных устаноў у БССР. Краязнаўчы рух і збор этнаграфічных звестак. «Курс беларусазнаўства». Працы І. Сербавы, А.

Сержпутоўскага, А. Шлюбскага, В. Ластоўскага, Я. Лёсіка, Н. Лебедзевы, М. Нікольскага. Этнаграфічнае вывучэнне Заходняй Беларусі. Беларускі музей у Вільні.

Этнаграфія Беларусі ў др. пал. XX – пач. XXI ст. Стварэнне Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Асноўныя накірункі развіцця этнаграфічных даследаванняў: вывучэнне гістарыяграфіі, этнічнай гісторыі, традыцыйнай матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў. Стварэнне Музея народнай архітэктуры і быту. Энцыклапедыя «Этнаграфія Беларусі». Выданне серыі «Беларусы». Этналагічныя даследаванні ў ВДУ Рэспублікі Беларусь.

ТЭМА 2.2 ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСАЎ

Беларусы: агульная характарыстыка. Колькасць і рассяленне ў свеце. Месца ў сістэме лінгвістычнай і антрапалагічнай класіфікацыі. Дыялектны і гістарычна-этнаграфічны падзелы. **Асноўныя этапы этнічнай гісторыі.** Перыядызацыя этнічнай гісторыі Беларусі. Засяленне тэрыторыі Беларусі. Гаспадарчыя заняткі насельніцтва Беларусі ў эпоху каменнага веку. Рассяленне індаеўрапейцаў. Змены ў гаспадарцы і матэрыяльнай культуры насельніцтва Беларусі ў бронзавым і раннім жалезным веку. Масавае рассяленне славян на тэрыторыі Беларусі. Дрыгавічы, радзімічы, крывічы, ступень іх развіцця. Праблема агульнаўсходнеславянскай этнічнай супольнасці. Вытокі беларускага этнаса. Этнічныя працэсы на Беларусі ў XIV-XVIII стагоддзях. Этнакультурныя працэсы на Беларусі ў XIX стагоддзі. Этнакультурнае развіццё беларусаў у XX- пачатку XXI стст. **Беларуская дыяспара.** Колькасць беларусаў у замежных краінах. Гісторыя ўзнікнення беларускай дыяспары. Беларусы ў краінах СНД. Беларусы ў краінах Прыбалтыкі. Беларусы ў Польшчы. Беларусы ў краінах Заходняй Еўропы, Амерыкі і Аўстраліі. **Традыцыйныя заняткі беларусаў.** Земляробства. Сістэмы земляробства. Сельскагаспадарчыя культуры. Земляробчыя прылады працы. Жывёлагадоўля. Рыбалоўства і паляванне. Бортніцтва, пчалярства. Збіральніцтва. Транспартныя сродкі. Рамёствы і промыслы. дрэваапрацоўка. Ткацтва. Пляценне. Кавальства. Ганчарства. Апрацоўка скуры і футра. Традыцыйныя полаўзростава падзел працы. **Пасяленні і жылле.** Тыпы паселішчаў: вёскі, засценкі, ваколіцы, фальваркі, хутары, мястэчкі. Варыянты планіроўкі. Сялянская сядзіба. Жыллё і гаспадарчыя пабудовы. Планіроўка сядзібы. Вяночны і пагонны двор. Іншыя варыянты планіроўкі. Жыллё. Матэрыялы і тэхналогія пабудовы. Канструктыўныя асаблівасці. Архітэктурны дэкор. Інтэр'ер. Печ. Чырвоны кут. Мэбля. Сродкі асвятлення. Абрады, звычаі і павер'і, звязаныя з жыллем. **Касцюм.** Комплекс жаночага і мужчынскага касцюма. Галаўныя ўборы. Абутак. Рэгіянальныя асаблівасці традыцыйнага адзення.

Традыцыйная культура харчавання. Мучныя стравы. Стравы з гародніны. Мясныя і малочныя стравы. Напоі. Сезонныя асаблівасці харчавання. Тыпы трапез. Тэхналогія прыгатавання. Прадметы хатняга начыння.

Грамадскія традыцыі. Формы сацыяльнай арганізацыі. Сельская абшчына. Функцыі сельскай абшчыны. Яе эвалюцыя. Абшчынныя звычаі. Талака. Сябрына. Бонда. Вячоркі. Ігрышча.

Грамадскія аб'яднанні беларусаў. Традыцыйныя каляндарныя абрады. Каляды. Гуканне вясны, Юр'я, Вялікдзень, Сёмуха, Купалле, Зажынкi і Дажынкi, Дзяды.

Сям'я і сямейныя традыцыі. Гістарычныя формы сям'і. Вялікая сям'я. Яе структура, сістэма кіравання, маёмасныя адносіны. Падзел вялікіх сем'яў на малыя. Тыпы малой сям'і. Становішча жанчыны ў сям'і. Спадчыннае права. Традыцыйная сістэма выхавання. Сямейныя абрады. Абрады, звязаныя з цяжарнасцю жанчыны. Радзіны. Лакальныя асаблівасці радзіннай абраднасці. Шлюб. Шлюбны ўзрост. Маёмасныя адносіны пры заключэнні шлюбу. Традыцыйны цыкл вясельнага абраду. Сватанне. Заручыны. Вяселле. Паслявясельны абрад. Лакальныя асаблівасці беларускай вясельнай абраднасці. Пахаванне. Памінкі. Абрады памінавання продкаў.

Традыцыйная духоўная культура беларусаў. Народныя веды. Астраномія і касмалогія. Метэаралогія. Земляробчы каляндар. Метралогія. Народная медыцына. Фальклор. Вытокі беларускага фальклору. Суадносіны абрадавага і неабрадавага фальклору. Беларускія песні. Каляндарна-абрадавая паэзія. Калядныя, валачобныя, купальскія, жніўныя песні. Сямейна-абрадавая паэзія. Вясельныя і радзінныя песні. Галашэнні. Гістарычныя песні. Казкі. Загадкі, прыказкі, прымаўкі. Народная музыка. Вакальная творчасць. Інструментальная музыка. Народныя музычныя інструменты. Народнае харэаграфічнае мастацтва. Карагоды. Традыцыйныя народныя танцы. Тэатральнае мастацтва. Батлейка. Выяўленчае мастацтва. Жывапіс і скульптура. Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва. Семантыка традыцыйных мастацкіх вобразаў. Традыцыйныя рэлігійныя ўяўленні беларусаў. Дахрысціянскія вераванні. Народная дэманалогія. Магія. Сучасная канфесійная сітуацыя.

Гістарычна-этнаграфічны падзел традыцыйнай культуры беларусаў. Падзвінне, Падняпроўе, Цэнтральная Беларусь, Панямонне, Заходняе і Усходняе Палессе.

ТЭМА 2.3 ЭТНІЧНЫЯ ГРУПЫ І МІЖЭТНІЧНЫЯ АДНОСІНЫ Ў БЕЛАРУСІ

Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны на Беларусі. Рускія. Гісторыя фарміравання. Рускія-стараверы. Асаблівасці матэрыяльнай культуры. Традыцыйныя заняткі. Палякі. Спецыфіка фарміравання групы. Польская мова і культура ў гісторыі Беларусі. Украінцы. Асаблівасці іх традыцыйнай культуры. Літоўцы і іх культура. Яўрэі. Гісторыя фарміравання. Асаблівасці матэрыяльнай культуры і традыцыйных заняткаў. Грамадскі быт. Культура яўрэяў Беларусі. Татары. Асаблівасці фарміравання. Матэрыяльная культура і заняткі. Мова і духоўная культура. Іншыя этнічныя групы.

Гістарычныя формы міжэтнічных адносін на Беларусі. Складванне традыцый этнаканфесійнай талерантнасці ў XV—XVI ст. Міжэтнічныя адносіны ў XIX — пачатку XX ст. Формы нацыянальна-культурнай аўтаноміі этнічных груп у БССР у 20—30-я гг. Сучаснае становішча этнічных груп і міжэтнічных адносін. Асноўныя праблемы сучаснай этналогіі. Сэнс і ўрокі этналогіі. Этнічная разнастайнасць як аснова прагрэсу сусветнай цывілізацыі. «Этнічны парадокс» сучаснасці. Асноўныя тэндэнцыі этнасацыяльнага развіцця чалавецтва ў канцы XX ст.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ ДЛЯ ДЗЁННАЙ ФОРМЫ НАВУЧАННЯ

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Кіруемая самастойная праца	Іншае	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычных заняткаў			
1.	Уводзіны. Класіфікацыя этнічных супольнасцяў свету	4	2	2		семінар
2.	Гісторыя этналогіі	4	2	2		калоквіюм
3.	Этнічныя супольнасці Аўстраліі і Акіяніі	2	2			кантрольная работа
4.	Этнічныя супольнасці Амерыкі	2	2			семінар
5.	Этнічныя супольнасці Афрыкі	2	2			семінар
6.	Этнічныя супольнасці Азіі	2	2			калоквіюм
7.	Этнічныя супольнасці Еўропы	2	2	2		кантрольная работа
8.	Гісторыя этнаграфічнага вывучэння Беларусі	4	4	2		эсэ

9.	Этнаграфія беларусаў	12	12	6		семінар
10.	Этнічныя групы і міжэтнічныя адносіны ў Беларусі	2	2	2		кантрольная работа

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ДЫСЦЫПЛІНЫ ДЛЯ ЗАВОЧНАЙ ФОРМЫ НАВУЧАННЯ

№ раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Кіруемая самастойная праца	Іншае	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычных заняткаў			
1.	Уводзіны. Класіфікацыя этнічных супольнасцяў свету	2	2			семінар
2.	Гісторыя этналогіі	2	4			семінар
	Этнаграфія беларусаў	4	6			рэферат

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура па вучэбнай дысцыпліне

Асноўная літаратура.

1. Арутюнов С.А. Народы и культуры. Развитие и взаимодействие. М.,1989.
2. Беларускі народны каляндар. Мн.,1993.
3. Бромлей Ю.В.Очерки теории этноса.М.,1983.
4. Говард М. Сучасная культурная антрапалогія. Мн.,1995.
5. Итс Р.Ф. Введение в этнографию. Л., 1991.
6. Лобач У.А. Этнаграфія Беларусі: Вучэбна-метадычны комплекс для студ.спец. 1-01 03 01 “Гісторыя”, 1-02 01 02 “Гісторыя. Замежная мова”.-- Наваполацк: ПДУ,2006.
7. Лобач, У.А. Этналогія: вучэб.-метады. комплекс для студэнтаў спец. 1-21 03 01 “Гісторыя”/ У.А. Лобач.-Наваполацк: ПДУ, 2009.- 132 с.
8. Міфалогія Беларусі. Энц.слоўнік. Мн., 2004.
9. Пилипенко М.Ф. Этнография Белоруссии. Мн.,1981.
10. Садохин А.П., Грушевицкая Т.Г. Этнология: Учебник для студентов ВУЗов. М.,2000.
11. Садохин А.П., Грушевицкая Т.Г.Основы этнологии: Учебное пособие для ВУЗов.М.,2003.
12. Тодадов Г. Т. Этнология: Учебник для вузов.М., 2004
13. Этнаграфія Беларусі. Энцыклапедыя. Мн.,1989.
14. Этнография /под ред. Ю.В. Бромлея. – М., 1980

Дадатковая літаратура

15. Агеева Р.А.Страны и народы: происхождение названий.М.,1990
16. Бромлей Ю.В.Подольный Р.Человечество-это народы.М.,1990.
17. Беларусы. Т.1. Прамысловыя і рамесныя заняткі. Мн., 1995.
18. Беларусы. Т.2. Народнае дойлідства. Мн., 1996.
19. Беларусы. Т.3. Гісторыя этналагічнага вывучэння. Мн., 1999.
20. Беларусы. Т.4. Вытокі і этнічнае развіццё. Мн., 2001.
21. Беларусы. Т.5. Сям'я. Мн., 2001.
22. Беларусы. Т.6. Грамадскія традыцыі. Мн., 2002.
23. Беларусы. Т.7. Вусная паэтычная творчасць. Мн., 2004.
24. Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник. М.,1986.
25. Грамадскі быт і культура сельскага насельніцтва Беларусі. Мн.,1993.
26. Зеленин Д.К. Восточнославянская этнография. М., 1991.
27. Сміт Э.Нацыяналізм у 20 стагоддзі Мн.,1995
28. Страны и народы. Научно-популярное географо-этнографическое издание в 20 т. М.,1978-1985.
29. Токарев С.А. Истоки зарубежной этнографии. М.,1978.
30. Цітоў В. Народная спадчына. Мн.,1995.
31. Цітоў В. Этнаграфічная спадчына. Мн.,1996.
32. Цітоў В.С. Этнаграфічная спадчына: Беларусь: Краіна і людзі. Мн., 2001.
33. Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. Народы, расы, культуры. М., 1985.

Тэматычныя сайты

1. Журнал «Вокруг света» // <http://www.vokrugsveta.ru>
2. Народы и культуры мира // <http://www.ethno-online.ru/>
3. Геаграфія краін свету // <http://geografiya.biz/>
4. Сайт Інстытута этналогіі і антрапалогіі Расійскай акадэміі навук // <http://www.iea.ras.ru/>

ТЭМАТЫКА СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ

ТЭМА 1.1 УВОДЗІНЫ Ў ЭТНАЛОГІЮ

Вызначэнне этналогіі і яе месца ў сістэме гуманітарных ведаў. Паняцце аб этнасе; кампаненты этнічнай сістэмы. Крыніцы і метады ў этналогіі. Этнічныя супольнасці традыцыйнага і індустрыяльнага тыпу. Этнічныя працэсы: тыпалагічная характарыстыка.

ТЭМА 1.2 ГІСТОРЫЯ ЭТНАЛОГІІ

Этнаграфічныя веды ў Старажытным Свеце і Сярэднявечнай Еўропе. Эвалюцыянізм і дыфузіянізм у этналогіі. Функцыяналізм, структуралізм і сацыялагічная школа ў этналогіі. Этнапсіхалогі; развіццё этналогіі ў краінах Усходняй Еўропы. Сучасныя накірункі ў культурнай антрапалогіі і этналогіі.

ТЭМА 1.3 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АЎСТРАЛІІ І АКЕАНІІ (2 гадзіны)

Этнічныя супольнасці Аўстраліі і Акеаніі: этна-культурная характарыстыка. Этнасы папуа: гаспадарча-культурная спецыфіка. Этнічныя супольнасці Мікранэзіі і Меланэзіі: асаблівасці матэрыяльнай і духоўнай культуры. Палінэзія: этна-культурная характарыстыка.

ТЭМА 1.4 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АМЕРЫКІ

Гаспадарча-культурныя тыпы Паўночнай Амерыкі. Марскія рыбалоўны і збіральнікі (вогнезямельцы): асаблівасці гаспадарчых заняткаў і духоўнай культуры. Паляўнічыя і збіральнікі трапічных лясоў: этнакультурная характарыстыка. Паляўнічыя на гуанака Патагоніі. Цывілізацыі Цэнтральнай і Паўднёвай амерыкі: сацыяльны лад, асаблівасці гаспадаркі і духоўнай культуры.

ТЭМА 1.5 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АФРЫКІ

Этнасы Трапічнай Афрыкі: гаспадарка, духоўная культура, рэлігія. Этнічныя супольнасці Паўночнай Паўднёва-Усходняй Афрыкі: этнакультурная характарыстыка. Жывелаводы Афрыкі (фульба, туарэгі, масаі): асаблівасці гаспадаркі, сацыяльнага ладу і духоўнай культуры.

ТЭМА 1.6 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ АЗІІ

Народы Паўднёва-Усходняй Азіі: этнічная гісторыя і культурная спецыфіка. Цэнтральная і Усходняя Азія: этна-культурная характарыстыка. Этнічная спецыфіка народаў Заходняй Азіі. Этнічныя супольнасці Сібіры: традыцыйныя, гаспадарчыя заняткі і духоўная культура.

ТЭМА 1.7 ЭТНІЧНЫЯ СУПОЛЬНАСЦІ ЕЎРОПЫ

Народы Заходняй Еўропы: этнічная гісторыя і культурная самабытнасць. Народы Паўднёвай Еўропы: этнічная гісторыя і культурная самабытнасць. Этнічныя супольнасці Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

ТЭМА 2.1 ГІСТОРЫЯ ЭТНАГРАФІЧНАГА ВЫВУЧЭННЯ БЕЛАРУСІ

Этнаграфічныя звесткі пра Беларусь у эпоху Сярэднявечча. Этнаграфічнае вывучэнне Беларусі ў XIX – пачатку XX ст. 3.Беларуская савецкая этнаграфія: асноўныя прынцыпы і накірункі даследаванняў. Беларуская этнаграфія (этналогія) на сучасным этапе.

ТЭМА 2.2 ЭТНАГРАФІЯ БЕЛАРУСІ

2.2.1 Этнічная гісторыя Беларусі

Раннія этапы этнічнай гісторыі Беларусі (ад старажытнасці да XII ст.). Фармаванне і станаўленне старажытнабеларускай народнасці. Фармаванне і станаўленне беларускай нацыі: праблемы і гістарычныя перспектывы.

2.2.2 Традыцыйная матэрыяльная культура і сацыяльная арганізацыя беларусаў

Традыцыйныя гаспадарчыя заняткі беларусаў: гістарычная эвалюцыя і лакальныя асаблівасці. Традыцыйныя тыпы паселішчаў і беларускае народнае дойлідства. Традыцыйны комплекс адзення і народная кулінарыя беларусаў. Грамадскі быт і традыцыйныя формы сацыяльнай арганізацыі ў беларусаў. Гістарычныя формы сям'і ў беларусаў. Традыцыі народнага выхавання ў беларусаў.

2.2.3 Традыцыйная духоўная культура беларусаў

Рытуалы сямейнага цыклу: радзіны, вяселле, пахаванне. Традыцыйныя каляндарныя рытуалы беларусаў. Віды і жанры беларускага фальклору. Народныя веды: астраномія і касмалогія, метэаролія і метралогія, народная медыцына. Традыцыйныя рэлігійныя ўяўленні і народная дэманалогія. Магічныя практыкі (чарадзеіства, знахарства, варажба) у беларускім традыцыйным грамадстве.

ТЭМА 2.3 Нацыянальныя меншасці і міжэтнічныя адносіны на Беларусі Славянскія этнічныя меншасці на Беларусі (рускія, украінцы, палякі): гісторыя фармавання і культурная спецыфіка. Габрэі, татары, літоўцы, латышы і інш. этнічныя меншасці Беларусі. Сучаснае становішча нацыянальных меншасцяў і міжэтнічныя адносіны на Беларусі

ПРЫКЛАДНЫЯ ПЫТАННІ ДА ЭКЗАМЕНУ

Этналогія

1. Вызначэнне этналогіі: асноўныя мэты і задачы.
2. Аб'ект, прадмет і крыніцы этналогіі.
3. Паняцце аб этнасе: кампаненты этнічнай сістэмы.
4. Этнічныя працэсы: агульная тыпалагічная характарыстыка.
5. Аб'яднальныя этнічныя працэсы.
6. Раз'яднальныя этнічныя працэсы.
7. Гістарычныя формы этнаса.
8. Паняцце аб традыцыйнай і індустрыяльнай супольнасці ў этналогіі.
9. Праблемы міжэтнічных адносін у нацыянальнай дзяржаве.
10. Геаграфічная класіфікацыя ў этналогіі.
11. Антрапалагічная класіфікацыя ў этналогіі.
12. Моўная класіфікацыя ў этналогіі.
13. Гаспадарча-культурная класіфікацыя ў этналогіі.
14. Этнаграфічныя веды ў Старажытным свеце.
15. Этнаграфічныя веды ў Сярэднявечнай Еўропе.
16. Уплыў эпохі Рамантызму на развіццё этналогіі.
17. Эвалюцыянісцкая школа ў этналогіі.
18. Дыфузіянізм у этналогіі.
19. Функцыяналізм у этналогіі.
20. Этнапсіхалогія.
21. Сацыялагічная школа ў этналогіі.
22. Развіццё рускай (савецкай) этналогіі.
23. Аўстралія і Тасманія: этнакультурная характарыстыка.
24. Этнакультурныя асаблівасці Палінэзіі.
25. Мікранэзія і Меланэзія: этнакультурная характарыстыка.
26. Народы Паўднёва-Усходняй Азіі: этнакультурная характарыстыка.
27. Народы Усходняй Азіі: этнакультурная характарыстыка.
28. Этнакультурныя асаблівасці Паўднёвай Азіі.
29. Этнакультурныя асаблівасці Заходняй Азіі.
30. Народы Афрыкі: асноўныя этапы этнічнай гісторыі і культурная спецыфіка.
31. Гаспадарча-культурныя тыпы Паўночнай Амерыкі.
32. Гаспадарча-культурныя тыпы Паўднёвай Амерыкі.
33. Цывілізацыі Мезаамерыкі: вытокі і асаблівасці.
34. Народы Заходняй Еўропы: этнакультурная спецыфіка.
35. Народы Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.
36. Народы Прыбалтыкі: этнакультурная спецыфіка.
37. Народы Волга-Камскага міжрэчча: асноўныя этапы этнічнай гісторыі і культурная спецыфіка.
38. Народы Сібіры: асноўныя этапы этнічнай гісторыі і культурная спецыфіка.
39. Этнічны парадокс сучаснасці.
40. Праблемы і перспектывы этналогіі на сучасным этапе.

Этнаграфія Беларусі

1. Прадмет, задачы і крыніцы этналогіі Беларусі.
2. Асноўны тэрміналагічны апарат этналогіі.
3. Этнаграфічныя звесткі пра Беларусь ў 9-18 стст.
4. Этнаграфічныя веды на Беларусі ў п.п. 19 ст.

5. Міфалагічны накірунак у беларускай этнаграфіі.
6. Беларуская этнаграфія ў др.палове XIX – пачатку XX ст.
7. Беларуская этнаграфія ў 1917-1941 гг.
8. Беларуская этнаграфія ў 1950-1980-х гг.
9. Беларуская этналогія на сучасным этапе.
10. Канцэпцыі этнагенэзу беларусаў.
11. Канцэпцыі паходжання назвы “Беларусь” і этноніма “беларусы”.
12. Этнічная гісторыя Беларусі 9-13 стст.
13. Беларускія землі ў складзе ВКЛ: этнакультурны аспект.
14. Этнакультурныя працэсы на Беларусі ў 17-18 стст.
15. Шляхецкі этап нацыянальна-вызваленчага руху на Беларусі.
16. Асаблівасці фармавання беларускай нацыі.
17. Нацыянальны рух і станаўленне беларускай дзяржаўнасці ў першай чвэрці 20 ст.
18. Нацыянальны крызіс 1930-1980-х гг.
19. Беларуская нацыя на сучасным этапе.
20. Гісторыка-этнаграфічныя вобласці Беларусі .
21. Асноўныя формы традыцыйных паселішчаў на Беларусі.
22. Беларускае народнае дойлідства.
23. Земляробства і жывёлагадоўля на Беларусі: гісторыя развіцця і рэгіянальныя асаблівасці.
24. Беларускія народныя промыслы.
25. Беларускія народныя рамёствы.
26. Беларускае традыцыйнае адзенне.
27. Беларускі народны каляндар: восеньскія і зімовыя святы.
28. Беларускі народны каляндар: веснавыя святы.
29. Беларускі народны каляндар: летнія святы.
30. Грамадскі і сямейны быт беларусаў 19-пач.20 ст.
31. Радзінная абрадаваць беларусаў.
32. Беларускае традыцыйнае вяселле.
33. Пахавальная абрадаваць беларусаў.
34. Беларускія дахрысціянскія вераванні і культуры.
35. Чарадзеяства і знахарства ў беларускім традыцыйным грамадстве
36. Традыцыйны фальклор беларусаў: асноўныя віды і жанры.
37. Беларускае інструментальнае мастацтва і народны тэатр.
38. Беларуская народная харэаграфія.
39. Беларуская народная кулінарыя.
40. Этнічныя меншасці Беларусі: рускія, палякі і ўкраінцы.
41. Этнічныя меншасці Беларусі: габрэі, татары і цыганы.
42. Этнічныя меншасці Беларусі: літоўцы і латышы

ПРЫКЛАДНЫЯ ТЭМЫ КУРСАВЫХ РАБОТ:

1. Беларускае традыцыйнае вяселле
2. Традыцыйная радзінная абраднаць беларусаў
3. Пахавальная абраднаць беларусаў 19-20 стст.
4. Беларускія традыцыйныя рытуалы каляндарнага цыклу
5. Беларуская народная медыцына: сімволіка і прагматыка
6. Знахарства і чарадзеяства ў беларускім традыцыйным грамадстве

7. Народная кухня беларусаў: рытуальны і побытавы аспект
8. Сімвалы і вобразы беларускага абрадавага фальклору
9. Беларускае народнае дойлідства: сімвалічны і тэхналагічны аспект
10. Беларуская народная дэманалогія (міфалогія)
11. Культы прыродных стыхій у беларускім традыцыйным грамадстве
12. Фарміраванне беларускай нацыі: праблемы, заканамернасці і спецыфіка
13. Роля рэлігійнага фактара ў этнічнай гісторыі беларусаў